

УДК 342.9:502.131.1:338.43

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.6.19>

РЕШЕТНИКОВ В.В.

**ЗЕЛЕНА ТРАНСФОРМАЦІЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ
ЯК СФЕРА ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ****GREEN TRANSFORMATION OF THE AGRICULTURAL SECTOR
OF UKRAINE AS A SPHERE OF PUBLIC ADMINISTRATION
IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION**

Стаття присвячена дослідженню зеленої трансформації аграрного сектору України як напрямку публічного адміністрування, що формується в умовах європейської інтеграції та воєнних викликів. Актуальність проблематики зумовлена поглибленням євроінтеграційних процесів, необхідністю забезпечення продовольчої безпеки та відновлення аграрного виробництва, а також об'єктивною потребою поєднання екологічних вимог із завданнями економічної стійкості. У роботі проаналізовано підходи до розуміння зеленої трансформації як комплексного процесу, що охоплює зміни у правовому регулюванні, механізмах державної підтримки, плануванні розвитку аграрної сфери та здійсненні контрольних функцій. З'ясовано, що зведення відповідних перетворень до впровадження окремих природоохоронних заходів не відображає їх справжнього змісту, оскільки йдеться про глибоку перебудову управлінських механізмів, спрямованих на поєднання екологічних вимог із завданнями економічної стійкості та конкурентоспроможності аграрного сектору. Визначено, що зелена трансформація повинна розглядатися як сукупність взаємопов'язаних владно-організаційних рішень, реалізація яких здійснюється у межах компетенції уповноважених органів публічної влади. Обґрунтовано, що інтеграція екологічних стандартів у зміст аграрної політики потребує нормативної визначеності, інституційної узгодженості та послідовності державних рішень. Окрему увагу приділено впливу воєнних обставин на реалізацію зеленої трансформації. Встановлено, що ускладнення логістики, ресурсні обмеження та зростання ризиків господарської діяльності підсилюють вимоги до координації державного регулювання та збалансування короткострокових стабілізаційних заходів із довгостроковими завданнями модернізації. Таким чином, зелена трансформація аграрного сектору України розглядається як цілісна сфера публічного адміністрування, спрямована на формування стабільних правил функціонування аграрної економіки, забезпечення екологічної відповідальності та створення передумов для її стійкого розвитку в умовах європейської інтеграції.

Ключові слова: зелена трансформація, аграрний сектор, публічне адміністрування, європейська інтеграція, сталий розвиток, державне регулювання, продовольча безпека, інституційна спроможність.

The article is devoted to the study of the green transformation of Ukraine's agricultural sector as a direction of public administration emerging under the conditions of European integration and wartime challenges. The relevance of the issue is determined by the deepening of European integration processes, the need to ensure food security and restore agricultural production, and the objective of reconciling environmental requirements with the tasks of economic resilience. The paper analyses approaches

to understanding the green transformation as a comprehensive process encompassing changes in legal regulation, state support mechanisms, agricultural development planning, and the exercise of supervisory functions. It is established that reducing these transformations to isolated environmental measures does not reflect their true substance, as they involve a profound restructuring of governance mechanisms aimed at integrating environmental standards with the objectives of economic stability and the agricultural sector's competitiveness. It is determined that the green transformation should be regarded as a set of interrelated authoritative and organisational decisions implemented within the competence of authorised public authorities. It is substantiated that integrating environmental standards into agricultural policy requires legal certainty, institutional coherence, and consistency in state decision-making. Particular attention is paid to the impact of wartime circumstances on the implementation of the green transformation. It is established that logistical complications, resource constraints, and increased risks of economic activity intensify the need for coordinated state regulation and for balancing short-term stabilisation measures with long-term modernisation objectives. Thus, the green transformation of Ukraine's agricultural sector is considered as an integral sphere of public administration aimed at establishing stable rules for the functioning of the agricultural economy, ensuring environmental responsibility, and creating preconditions for its sustainable development in the context of European integration.

Key words: *green transformation, agricultural sector, public administration, European integration; sustainable development, state regulation, food security, institutional capacity, governance mechanisms, post-war recovery.*

Актуальність теми. Вимога екологізації аграрного сектору України на сучасному етапі розвитку держави не може розглядатися як факультативний елемент економічної політики чи декларативний напрям програмних документів. Її формування зумовлене об'єктивними закономірностями євроінтеграційних процесів, трансформацією змісту державного управління та ускладненням соціально-економічних умов функціонування аграрної сфери.

Після початку повномасштабної війни зазначена вимога набула характеру практичної необхідності, пов'язаної із забезпеченням стійкості виробництва, гарантуванням продовольчої безпеки та створенням передумов для відновлення національної економіки. За таких обставин зелена трансформація постає не як абстрактна теоретична конструкція, а як реальний напрям владно-організаційної діяльності держави, у межах якого приймаються управлінські рішення стратегічного значення [5; 12].

Європейська інтеграція об'єктивно посилює значення відповідних перетворень. Зближення з Європейським Союзом означає входження до системи правових і економічних стандартів, у межах яких екологічні критерії та кліматичні орієнтири інтегруються у зміст аграрної політики та механізми ринкової конкуренції. Трансформація Спільної аграрної політики ЄС засвідчує послідовне включення екологічних пріоритетів до системи планування, фінансової підтримки та оцінювання результативності аграрного виробництва [1]. У ширшому політичному контексті стратегія «Європейського зеленого курсу» визначає довгострокові орієнтири розвитку, відповідно до яких аграрний сектор розглядається як складова досягнення кліматичних і екологічних цілей, що зумовлює необхідність узгодження національних управлінських рішень із зазначеними орієнтирами [8].

Воєнні обставини істотно змінили умови реалізації державної аграрної політики. Руйнування виробничої та логістичної інфраструктури, обмеження доступу до ресурсів, підвищення ризиків господарської діяльності зумовили необхідність оперативного коригування механізмів державного регулювання та підтримки агровиробників [2]. Одночасно відбулися структурні зміни в експорті аграрної продукції, що потребували адаптації управлінських підходів з урахуванням як національних, так і глобальних наслідків військової агресії [9]. За таких умов зелена трансформація не втрачає актуальності, а набуває додаткового змісту як інструмент забезпечення довгострокової модернізації аграрної сфери на засадах екологічної відповідальності [5; 6].

Аналіз наукових джерел свідчить, що проблематика екологізації аграрного сектору досліджується у кількох взаємопов'язаних напрямках: трансформація аграрної політики ЄС та інтеграція екологічних вимог до механізмів державної підтримки [1; 8]; концептуальні засади «зеленої економіки» як основи державного регулювання сталого розвитку [5; 6]; реалізація механізмів публічного управління трансформаційними процесами [4]; особливості регулювання аграрної сфери в умовах воєнного стану та забезпечення продовольчої безпеки [2; 9; 10]; а також інтеграція екологічних цілей у систему врядування [11; 12]. Водночас цілісне осмислення зеленої трансформації як самостійної сфери публічного адміністрування залишається недостатньо розробленим, що й зумовлює необхідність подальшого теоретичного узагальнення.

Мета статті полягає у висвітленні зеленої трансформації аграрного сектору України як сфери публічного адміністрування в умовах європейської інтеграції та війни, з'ясування її змісту як управлінського процесу та обґрунтуванні тих інструментів і принципів державного регулювання, що забезпечують баланс між екологічними стандартами, економічною стійкістю і продовольчою безпекою.

Змістовне осмислення зеленої трансформації доцільно розпочати з того, що в європейській практиці аграрна політика вже давно перестала бути лише політикою підтримки виробництва. Аналіз сучасних трансформацій аграрної політики ЄС показує, що система регулювання еволюціонує у бік ширшого розуміння аграрного розвитку, де поряд із продовольчим компонентом істотного значення набувають екологічні, кліматичні й соціальні цілі [1]. Важливо, що екологізація в цьому випадку проявляється не тільки у проголошенні принципів, а й у «прикріпленні» цих принципів до механізмів підтримки, планування та контролю. Для України цей досвід є показовим, оскільки він демонструє, що ефективність зелених змін залежить не від окремих кампаній, а від того, чи здатна держава вибудувати правила й стимули так, щоб екологічні вимоги стали частиною повсякденної господарської логіки [1].

Роль України у новій стратегії зростання ЄС, що пов'язана з «Європейським зеленим курсом», у науковому аналізі розглядається крізь призму необхідності узгодження національної політики із європейськими орієнтирами [8]. Тут варто наголосити: питання не зводиться до «копювання» європейських норм, адже будь-яка адаптація має спиратися на національні потреби і можливості. Однак напрям руху задається доволі чітко: екологічні та кліматичні пріоритети дедалі більше визначають рамку рішень у сфері виробництва, торгівлі, управління ресурсами і стандартів якості [7; 8]. Тому «зелена трансформація» для України в євроінтеграційному вимірі – це, по суті, перехід до такої моделі аграрної політики, де екологічний компонент не є периферійним, а входить до ядра регуляторних механізмів.

У цьому контексті особливу увагу привертає питання: яким чином стратегічні цілі перетворюються на практику управління. Дослідження, присвячене тому, як «Європейський зелений курс» «перекладається» у дію, показує, що вирішальним є багаторівневе врядування: розподіл ролей і відповідальності між рівнями влади, здатність до координації, а також узгоджене розуміння справедливого переходу [11]. З практичної точки зору цей висновок має пряме значення для України: за відсутності дієвих механізмів координації зелена політика може перетворюватися на набори неузгоджених рішень, коли стратегічні документи не підкріплені інструментами реалізації, а контроль і підтримка існують окремо один від одного [11].

Концептуально зелена трансформація аграрного сектору в роботах українських авторів найчастіше пов'язується з ідеєю «зеленої економіки» як методологічної основи державного регулювання сталого розвитку. У такому підході екологічна складова розглядається не як зовнішня «надбудова» над економікою, а як частина державної політики, що має забезпечувати гармонізацію інтересів довкілля, виробництва і суспільства [5]. Особливість цієї позиції полягає в наголошенні на гармонізації політик України та ЄС: екологічні вимоги євроінтеграційного напрямку мають бути вбудовані в національні механізми регулювання так, щоб вони одночасно підтримували модернізацію аграрної сфери і не створювали управлінської «роздвоєності», коли держава декларує одні цілі, а стимулює інші [5].

Погляд на «зелену економіку» як на основу інноваційного розвитку аграрного сектору підкреслює, що екологізація не ототожнюється зі «зменшенням» економічної активності. Навпаки, ідея полягає в технологічному оновленні та підвищенні ефективності виробництва через енергоощадні рішення, інновації, нові підходи до організації господарювання [6]. Це важливо для державної політики, оскільки дозволяє сформулювати принципову управлінську установку: зелена трансформація має бути «економічно підкріпленою», тобто забезпеченою такими інструментами, які роблять екологічні практики вигідними або принаймні здійсненими для виробника [5; 6].

Паралельно на рівні підприємств зелена трансформація описується як змістовний процес, що охоплює технологічні, організаційні та управлінські зміни, а також переорієнтацію на довгострокову стійкість і відповідність новим вимогам ринку [3]. Тут важлива одна обставина: підприємство не змінюється лише через загальний політичний курс; воно реагує на стимули, правила, ризики та можливості. Тому державне регулювання, якщо воно претендує на результативність, має враховувати, що «зелений перехід» для господарюючих суб'єктів означає не одноразове рішення, а тривалий процес адаптації, який потребує передбачуваності та підтримки [3; 4].

Звідси цілком логічно постає питання про механізми публічного управління. У дослідженні щодо реалізації механізмів публічного управління трансформацією аграрного сектору акцентовано, що ефективність таких перетворень пов'язана з комплексністю державної політики: правові, фінансові, інституційні та організаційні інструменти мають діяти узгоджено, а не фрагментарно [4]. У протилежному випадку, навіть за наявності правильних деклараций, реальний ефект буде обмеженим — або через невідповідність стимулів, або через слабку координацію, або через дефіцит довіри з боку бізнесу [4].

Умови воєнного стану оголили саме цю «ціну» фрагментарності. Аналіз державного регулювання та підтримки аграрного сектору під час воєнного стану показує, що держава вимушена застосовувати інструменти підтримки, адаптовані до кризового середовища, а також швидко реагувати на проблеми ресурсного забезпечення, фінансування і логістики [2]. Водночас у таких умовах особливо помітно стає потреба не в «разових» рішеннях, а в узгодженому курсі, де підтримка виробника не суперечить стратегічним цілям модернізації, а навпаки — закладає підвалини для післявоєнного відновлення на засадах сталого розвитку [2; 5].

Воєнний фактор різко вплинув і на експортний вимір аграрної сфери. Дослідження трансформації аграрного експорту України під час військової агресії описує структурні зміни, адаптаційні механізми та глобальні наслідки, що виникають через порушення традиційних маршрутів, зміну логістики та необхідність переорієнтації потоків [9]. У площині публічного адміністрування це означає, що питання «зеленої» трансформації не може розглядатися у відриві від управління ланцюгами постачання, інфраструктурою, доступом до ринків та підтримкою експортної спроможності. Якщо аграрій не може реалізувати продукцію, він не має ресурсу для інвестицій у технологічне оновлення та екологізацію, а держава, відповідно, втрачає інструменти довгострокового впливу [4; 9].

Проблема продовольчої безпеки в цих умовах набуває не лише національного, а й міжнародного значення. Дослідження щодо економічної оцінки та державного регулювання агропромислового сектору в Україні звертає увагу на втрати, спричинені війною, і на те, що скорочення посівних площ та зниження врожайності окремих культур може впливати на забезпечення продовольством як в Україні, так і на зовнішніх ринках [10]. Характерною рисою цього підходу є наголос на використанні моделювання та аналітичних методів для прогнозування наслідків змін у посівних площах і врожайності, що має практичне значення для управлінських рішень і державного регулювання в умовах ризику [10]. Отже, війна підводить до очевидного висновку: в аграрній політиці зростає роль доказовості та прогнозування, а це, своєю чергою, є елементом сучасного публічного адміністрування.

У такій ситуації все більш актуальною стає концепція переходу до «*green governance*» (зеленого врядування), що розглядається як шлях інтеграції екологічних цілей у систему управління і політик [12]. Її сутність полягає не в декларативному проголошенні екологічних пріоритетів, а в їх включенні у процедури планування, координації, моніторингу та оцінювання результативності. Для України це означає, що зелену трансформацію аграрного сектору доцільно розуміти як зміну управлінської практики: екологічні критерії мають бути не окремим «розділом» у стратегії, а принципом, який проходить через фінансування, регуляторні рішення, підтримку, контроль та інституційну взаємодію [5; 12].

Особливої уваги потребує і проблема сучасних викликів державної аграрної політики України в умовах євроінтеграції. Дослідження, присвячене цим викликам, фіксує необхідність переосмислення державної політики як такої, що повинна одночасно відповідати європейським орієнтирам і зберігати здатність забезпечувати стійкість аграрної сфери в умовах масштабних ризиків [7]. У цьому аспекті євроінтеграція та війна не просто посилюють вимоги, а формують ситуацію, коли державі потрібні рішення, здатні працювати у двох часових вимірах: короткостроковому (стабілізація і виживання) та довгостроковому (модернізація і інтеграція).

Загалом усі розглянуті підходи дозволяють сформулювати універсальне положення: зелена трансформація аграрного сектору України має бути організована як цілісна сфера публічного адміністрування, тобто як сукупність узгоджених рішень, інструментів і процедур, які забезпечують реальний перехід до сталих моделей виробництва та управління ресурсами. Для цього необхідні, по-перше, правова визначеність і передбачуваність регуляторного середовища, адже без них аграрний бізнес не інвестує у довгострокові технологічні та екологічні зміни [4; 5]. По-друге, потрібна інституційна координація, оскільки багаторівневе врядування показує: без узгодження відповідальності між рівнями влади та секторами політика легко втрачає ефективність [11]. По-третє, слід забезпечити баланс між екологічними стандартами і економічною стійкістю виробників, адже зелений курс має бути соціально та економічно здійснимим — особливо в умовах війни, коли ресурси і можливості суттєво обмежені [2; 6; 10]. По-четверте, управлінські рішення в аграрній сфері мають спиратися на аналітику та прогнозування, оскільки ризики для виробництва і продовольчої безпеки потребують доказової політики, а не інтуїтивних рішень [10].

Висновки. Отже, зелена трансформація аграрного сектору України в сучасних умовах постає не як сукупність розрізнених екологічних заходів, а як цілісна управлінська логіка, від якої залежить і здатність галузі витримувати кризові навантаження, і її перспективи розвитку в європейському правовому та економічному просторі. Вона вимагає послідовності державних рішень, реальної координації між інституціями та переходу від ситуативного реагування до стратегічного управління, коли підтримка виробника поєднується з вимогами екологічної відповідальності, а короткострокові кроки не руйнують довгострокових цілей модернізації. Саме така інтегрована модель дає можливість одночасно забезпечити конкурентоспроможність аграрної

економіки, відновлення виробничого потенціалу та формування практик господарювання, які не виснажують ресурсну базу, а зміцнюють її на майбутнє.

Список використаних джерел:

1. Белінська Я. В., Белінська С. В. Сучасні трансформації аграрної політики ЄС. *Зелена економіка та низьковуглецевий розвиток: глобальні виклики та реалії за умов повосенного часу*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-285-5-4>. Режим доступу: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/188/3797/8651-1>.
2. Коновальчук І. С., Ковальов В. Г. Особливості державного регулювання та підтримки аграрного сектору економіки України в умовах воєнного стану. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2023. № 5. С. 27–33. DOI: <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2023.5.3>.
3. Петруха Н. Сутність та зміст зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств. *Economic Analysis*. 2025. Т. 35, № 2. С. 566–582. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.02.566>. Режим доступу: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/6413>.
4. Солошенко Р. М. Реалізація механізмів публічного управління трансформацією аграрного сектору. *State and Regions. Series: Public Administration*. 2020. № 2. С. 265–271. DOI: <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2020.2.43>.
5. Харченко Т. О. Концептуальні засади «зеленої» економіки в механізмах державного регулювання сталого розвитку аграрного сектору: гармонізація політик України та ЄС. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2023. Т. 34, № 5. С. 82–88. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.5/14>. Режим доступу: https://www.pubadm.vernadskujournals.in.ua/journals/2023/5_2023/14.pdf.
6. Хахула Б. В. «Зелена економіка» – основа інноваційного розвитку аграрного сектору України. *Продовольчі ресурси*. 2023. Т. 11, № 20. С. 256–264. DOI: <https://doi.org/10.31073/foodresources2023-20-25>.
7. Чечель А., Згара І. Сучасні виклики державної аграрної політики України в умовах євроінтеграції. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2024. № 7. С. 143–152. DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2024-7-143-152>.
8. Чернов С. І. Роль України в новій стратегії росту ЄС – Європейський зелений курс. *Зелена економіка та низьковуглецевий розвиток: глобальні виклики та реалії за умов повосенного часу*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-285-5-29>.
9. Bondarenko S., Nikishyna O., Zerkina O., Shaposhnikov V. Transformation of Ukraine's agricultural exports under Russian military aggression: structural changes, adaptive mechanisms and global consequences. *Journal of Scientific Papers "Social Development and Security"*. 2024. Vol. 14, No. 3. P. 116–142. DOI: <https://doi.org/10.33445/sds.2024.14.3.9>. Available at: <https://paperssds.eu/index.php/JSPSDS/article/view/704>.
10. Dziurakh Y. Economic Assessment and State Regulation of the Agri-industrial Sector in Ukraine: Solutions for Ensuring Food Security (Modeling and Analysis). *Economic Affairs*. 2022. Vol. 67, Issue 4s. DOI: <https://doi.org/10.46852/0424-2513.4s.2022.11>. Available at: <http://ndpublisher.in/admin/issues/EAv67n4sk.pdf>.
11. Sandmann L., Bülbül E., Castaño-Rosa R., Hanke F., Großmann K., Guyet R., Jigla G., Laakso S., Nuorivaara E., Vornicu A. The European Green Deal and its translation into action: Multilevel governance perspectives on just transition. *Energy Research & Social Science*. 2024. Vol. 115. Article 103659. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.erss.2024.103659>. Available at: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S2214629624002500>.
12. Usman B. M., Johl S. K., Khan P. A. Transitioning to Green Governance: A Pathway to Sustainability. *Transportation Research Procedia*. 2025. Vol. 84. P. 633–640. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2025.03.118>. Available at: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S2352146525001668>.

Дата першого надходження статті до видання: 15.10.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.11.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 24.11.2025